

AKTİVİST SANATÇI BANKSY VE DUVARDAKİ DİRENİŞİ

Activist Artist Banksy And His Resistance On The Wall

Dr. Saime UYAR

Milli Eğitim İl Müdürlüğü, Kahramanmaraş/Türkiye
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8665-8038>

Cite As: Uyar, S. (2021). "Aktivist Sanatçı Banksy ve Duvardaki Direnişi", International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal, (Issn:2630-631X) 7(50): 2415-2429

ÖZET

Küreselleşmenin tüm dünyayı etkisi altına aldığı günümüz dünyası, sahip olduğu avantajlar ve dezavantajlar ekseninde şekillenmektedir. Teknolojik ilerlemelerin paralelinde ilerleyen nüfus artış hızı, tüketim fazlalığı ve doğal kaynakların tüketimi gibi birçok sorun da ortaya çıkmaktadır.

Küresel sermayenin egemenliğinde olan küreselleşme politikaları onları destekleyenler için liberal ekonominin bir gereği olarak görülmektedir. Diğer taraftan küresel sermaye karşıtları bu politikaları sorgulamakta ve karşı tavır almaktadır. Küresel sermaye bütün dünyayı hammadde olarak görmekte yoksul ülkelerin vatandaşlarını da ucuz emek gücü olarak kullanmakta onlara gereken emek hakkını vermemekte, iş güvenliği sağlamamaktadır.

Küreselleşmenin olumsuz etkilerine tepki olarak dikkat çekici eylemlerde bulunan aktivistler, dünya kamuoyunda bir farkındalık yaratma çabası içindedirler. Bazı aktivist ve protest sanat yapan sanatçılar, küresel sermayeye karşı, adaletsizliklere ve anti-demokrasiye karşı günümüz dünyasında bunu sorgulayıcı roller üstlenmişlerdir.

Bu makalede, küreselleşme karşıtı aktivistlerden olan Banksy'in çalışmalarının çağdaş dünya ekseninde oluşturduğu etkiler sorgulanmaktadır.

Yenidünya düzeninde yaratılan eşitsizlik, adaletsizlik, savaş, yoksulluk gibi olumsuzluklara ve kapitalizm gibi konulara bir iletişim aracı olarak grafiti sanatıyla karşı çıkan sanatçının hareketli sanatının toplumdaki rolü üzerinde durulmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Sanat, Banksy, Grafiti, Küreselleşme, Toplum

ABSTRACT

Today's world, where globalization affects everywhere, is shaped by its advantages and disadvantages. Many problems such as population growth rate, excess consumption, and exploitation of natural resources are also emerging in parallel with technological advances.

Globalization policies, which are dominated by global capital, are seen as a requirement of the liberal economy for those who support them. On the other hand, dissidents of global capital question and oppose these policies. Global capital sees the whole world as raw material, uses the citizens of poor countries as a cheap labor force, does not give them the necessary labor right, and does not provide job security.

Activists who take remarkable actions in response to the negative effects of globalization are to raise awareness in the world public opinion.

Some activists and artists who create protest art have taken on questioning roles against global capital and injustices in today's world.

In this article, the effects of Banksy's work, one of the anti-globalization activists, on the contemporary world axis are questioned.

The role of the artist's mobile art in society, which opposes the negativities such as inequality, injustice, war, poverty that created in the new world order and issues such as capitalism with graffiti art as a way of communication, is emphasized.

Keywords: Art, Banksy, Graffiti, Globalization, Society

1. GİRİŞ

Günümüzde yaşanan küresel felaketler, ülkelerin birbiri ile olan iletişimlerdeki kolaylıklar sayesinde hızla kısa sürede birbirini etkilemektedir. Teknolojideki gelişmeler buradaki en önemli faktörlerden biridir. Yaşanan doğal ve yapay afetler toplumun birçok kesimini ilgilendirmektedir. Özellikle toplumun dezavantajlı kesimini etkileyen toplumsal olaylarda sanat gibi herhangi bir çıkar gözetmeyen camiaların sorunu ele alış biçimleri diğer birçok kurumdan ayrılmaktadır. Bu açıdan değerlendirildiğinde sanat, her zaman insanlığın çok önemli bir alanı olmuştur. Sadece bireyler için değil, toplum için de bir bütün olarak

var olmuştur. Toplumsal sorunları gün yüzüne çıkartmış ve bu sorunların çözümü için belirli alanlarda etkili olmuştur.

Antik çağlardan beri insanlık, mağara duvar resimleri şeklinde günlük yaşamın gerçekliğini yansıtan resimler üretmiştir. Zaman içerisinde değişen dünya koşullarıyla birlikte çağının nabzına yetişmeye çalışan sanatçı, sadece gerçekliğe tanıklık etmekle kalmayıp, aynı zamanda bu gerçeği değiştirmek ve/ya onarmak için bu gerçekliği etkilemeye ve değiştirmeye de çalışmaktadır (Kończak, 2013).

Günümüz dünyasında yaşanan olumsuzluklara karşı sanatın farklı disiplinlerinde çeşitli eylemler gerçekleştirilmektedir. Bunlar içerisinde kamusal alanda sorunları özgürce dile getirmede önemli bir yer tutan grafiti sanatı, gerçeklere ayna tutma bağlamında imkânlar yaratmaktadır. Medyada yerini bulamayan söylemler, kamusal alanda illegal yollarla ifade edilmeye çalışılmaktadır. Egemen dünya düzeninde var olan eşitsizliklere, özgürlük ve savaş gibi kavramların kapitalist bir dünya düzeninde akıp gitmesine karşı çıkan ve bu yönde çalışmalarında bulunulan grafiti, oldukça önemli bir yer edinmiştir (Meriç, 2017).

Grafiti sanat formunu akıllıca kullanarak konumunu meşrulaştıran grafiti sanatçısı Banksy, toplum ve kurumlar tarafından kabul edilmeyen kurallara meydan okumaktadır. Sanatçı, barış, adalet ve özgürlüğü savunarak insanların gerçek tutum ve duygularının farkında olmadığını belirtmiştir.

Takma adını kullanarak kimliğini gizleyen Banksy, kamusal alanlardan yararlanarak aşırı tüketim, yoksulluk ya da silahlı çatışmalar gibi mevcut toplumsal çatışmaları bir kenara bırakıyor. Eserleri aracılığıyla modern çağda tüketimin din ve ideolojinin yerini aldığını gösteriyor. Satın alma dünyasında, kaybeden insanların satın aldıkları malların getirdiği mutluluk, hoşnutluk ve yüksek toplumsal konum nedeniyle tüketmeye başlamıştır. Bu olgu, gerçek bağların ve ilişkilerin yavaş yavaş ortadan kalkmasına yol açmıştır (Kończak, 2013).

1.1. Banksy Kimdir?

Banksy, ünlü bir İngiliz grafiti sanatçısıdır. Yıllardır dünyanın birçok yerinde eserler sergilemesine rağmen kimliği hala sırrını korumaktadır.

Banksy, başlarda Fransız grafiti sanatçısı Blek le Rat adında bir sanatçıdan oldukça etkilenmiştir. Onun tekniğinden ilham almanın yansira politik açılımlı yönlerinden de ilham almıştır. Aslında Banksy'nin kim olduğunu anlamak için detaylı öz geçmişini bilmeye gerek yok. Onun bilinmezliği, efsaneleşmesinde önemli bir etken olmuştur (BBC, 2018).

Banksy, 1990'lı yıllarda Bristol kentinde spreyci boyama yöntemiyle tren gibi toplu taşıma araçları ve duvarlarda işler yapmaya başlamıştır. Bristol kentinin renkli sokak sanatı ile ünlü olmasında Banksy'nin rolü kaçınılmazdır.

Banksy'in sanatının güçlü olmasının yanında kimliksiz olması, sanatının önyargısızca kabul görmesinde olumlu bir katkı sağlamıştır. Banksy bunu şu şekilde ifade etmiştir: "Bir şey söylemek ve insanların dinlemesini istiyorsanız o zaman bir maske takmanız gerekir" (Banksyworld, 2012).

Banksy, grafiti dışında da işler yapmıştır. Çizimler, yerleştirmeler, kolajlar gibi... Ancak en fazla grafiti sanatında eserler yaratmıştır.

Banksy'in sanatının şekillenmesinde rol oynayan grafiti sanatına kısaca bir değinelim.

1.2. Grafiti Sanatı

Grafiti sanatı, sokaktan gelen ve yine sokağı hedef alan bir oluşumdur. Var olan düzensizliğe bir direniş olarak mücadele veren bu sanatta, kapitalizme ve küreselleşmeye illegal yollarla illegallığe bir tepki söz konusudur.

Özellikle savaş yıllarında yaşanan olumsuzluklar nedeniyle, halk grafiti aracılığıyla mevcut sisteme karşı sesini duyurabilmiştir. Sisteme karşı zayıf olan halk kesimi için grafiti bulunmaz bir nimet olmuştur. Çünkü bu sayede savaştan, savaşta ölmeden varoluşlarını gösterebilmişlerdir.

Grafiti cesurdur çünkü kendisine tahsis edilmeyen bir alanda vermek istediğini açıkça sunar ve bunu gerçekleştirirken de zengin bir görsellikte sergiler. Sokakta varlığını sürdüren grafitinin galerilerde veya müzelerde yer almaması grafiti sanatı için bir eksiklik olarak görülmemiştir. Bu sayede yalnızca halkın belirli kesimlerine hitap etmekle sınırlanmamıştır. Özellikle alt sınıf kültürün kendini ifade etmesinde güçlü bir sanatsal araç olmuştur. Ancak bu durum, grafitinin illegal olarak görülmesine sebep olmuştur.

Kurumlarca kabul görmeyen grafitiye yönelik kurumların yaklaşımı zaman içerisinde değişiklik göstermiştir. Örneğin Banksy'in Bristol'deki etkisi grafitiyi gelişen sanayinin bir parçası haline getirmiştir ve Bristol'deki bir meclis çalışanı, şehrin üç ana turistik özelliklerini açıklarken; eski bir tekne, bir köprü (Brunel'in SS Great Britain ve Clifton asma köprüsü) ve grafitiyi belirtmiştir. Grafitiye muhalif olan kurumların destek verir hale gelmesinde Banksy'in rolü büyüktür (Ellsworth-Jones, 2015, sf: 102)

Grafitinin kökenleri Fransa'daki harekete uzansa da modern grafiti sanatı aslında New York çıkışıdır. 1970'lerde New York'ta ortaya çıktığı bilinen grafiti, halkın alt tabakasına yönelik kullanım alanlarında kullanılmıştır. Umumi tuvaletler, köprü altları, boş alanlar gibi ilkel formlarıyla ortaya çıkmış olsa da zamanla metropol gibi alanlarda da varlığını sürdürmeyi başarmıştır. Tren gibi toplu taşıma araçları üzerine çizilen grafitiler, kentin bütün sakinleri için ortak bir nokta haline gelmiştir. Bu yönüyle de bu sanat alanı, halk arasındaki sınıfsal tabakalar arasındaki sınırı da bir ölçüde yok etmeyi başarmıştır. Kenti açık müze olarak kullanarak daha da etkili şekilde ulaşıyordu hedefine (Meriç, 2017).

Sokak sanatının ve alt kültür olarak grafitinin, resmi miras çerçevelerine sürekli bir şekilde entegrasyonunun, kültürlerinin yasadışı, okunaksızlık, ticaret karşıtlığı ve geçicilik açısından güvenilirliğine dair tehlikelere de dikkat çekilmektedir (Merrill, 2014).

Grafiti geleneksel olarak son derece tartışmalı olsa da, ikonografik sokak sanatının ortaya çıkışı, uluslararası gençliğe sosyo-politik hoşnutsuzluğu yaratıcı bir şekilde ifade etmek için yeni platformlar açmıştır ve sonuç olarak kamu görevlilerinin yasadışı şehir sanatına hoşgörüsünü arttırmıştır.

Kişisel olmayan metropol gibi bir ortamda sokak sanatı, bireylerin organik anlam ve kimliğinin logolar, sosyo-politik baskı veya tüketimcilik tarafından engellendiği alanlarda toprakları geri almanın bir yolu olmuştur. (Lew, 2013).

Toplumun her kesimine hitap eden bu sanat formu, toplumun ürkek kalan sessizliğinin duvarlarda hayat bulduğu bir güç haline gelmiştir. 1968'de Fransa'da yaşanan siyasi hayattan toplumsal yapılara birçok alanda ortaya çıkan başkaldırı ortamının, grafitilerde ses bulması kaçınılmaz olmuştur. Mayıs 1968'de aşkın ve barışın birleştiği, herkesin kendini özgürce ifade edebildiği sanatın adı grafiti olmuştur. "Yasaklamak yasaktır", "Her yere yazınız", "Koş yoldaş! Eski dünya arkadadır" gibi sloganlar onların önemli duvar yazılarından sadece birkaçıdır (Meriç,2017).

Banksy gibi grafiti sanatçıların, işlerini sergileyebilmeleri için ne küratörlü sergilere, ne kapalı müzelere ne de galerilere ihtiyacı vardır. Kentin en işlek yerlerini açık hava müzesi olarak kullanarak, her kitleye seslenebilmeyi sağlamışlardır. Aynı zamanda sokak sanatının paraya veya herhangi bir reklama da ihtiyacı yoktur (Güneş, 2009, sf:17).

Herhangi bir çıkar gözetmeksizin yapılan bu sanatsal faaliyetler, sanatçıların toplumsal gerçeklikle meşgul olmak istediklerini, bireysel ve toplumsal arzularını ifade etmek için çaba sarf ettiklerini göstermektedir (Groys, 2014, sf:29).

Grafitinin biçimsel ve tematik açıdan farklılaşan birçok türü vardır. Stencil, Tag, Mural ve Bombing gibi. Hangi türü olursa olsun yapanın kimliği, çalışma stili, yasa dışı şekilde kullanılması grafitiyi grafiti yapan özelliklerdir ve grafitinin en önemli özelliği, duvarları kullanan bir ifade aracı ve halka açık olarak cesurca sergilenmesidir.

Grafitiler, hem kolektif bilinen hem de toplumsal alanların yeniden üretilmesine olanak sağlamaktadır. Kendi kimliklerinden vazgeçerek, bir gruba aidiyetliği gösteren çalışmalar yapmışlardır. Bu şekilde toplumsal olarak özgürleşebilen, kendini daha özel hissedebilen modern insanın karşısına kendi varlığını bir gruba dâhil olarak açıklayan kolektif bilinç hareketi, grafiti aracılığı ile dile getirilmiştir.

2. BANKSY'İN ÇALIŞMALARI

Dünyanın en önemli sokak sanatçısı Banksy, çalışmalarının kent ve vatandaşlar üzerindeki etkilerini vurgulamaktadır. Gösterileri, politik ve ekonomik dünyanın ikiyüzlülüğüne ve kamusal alanların kontrolüne dikkat çekiyor. Şablonları ve müzelerdeki müdahaleleri, çoğu zaman zamanın ötesinde semboller ve ikonlar kullanarak yetkililerin yapılarını sorgulamaya teşvik eden etkileşimi destekliyor (Valesi, 2014).

Banksy, İngiltere'de simgesel bir figür haline gelerek tüm coğrafi sınırları aşmıştır. Onun anonim, hiciv ve kışkırtıcı sanatı, onu dünyadaki en tartışmalı sokak sanatçısı yapmıştır.

Banksy'in şablonlarında bazen sloganlarla bir araya getirilmiş çarpıcı ve estetik görüntüler yer alır. Mesajlar genellikle savaş karşıtı, kapitalizm karşıtı ya da kurum karşıtıdır. Kullandığı nesnelere arasında sıçanlar, maymunlar, askerler, polisler ve çocuklar bulunur.

Sanatın, yaşamsal olayları estetik bir biçimle ifade ederek yargılama sürecinde sık sık karşımıza çıkan Banksy'in çalışmaları, içeriğin ve biçimin organik birlikteliğini de göstermektedir (Ziss, 2014, sf:118).

Sanatçının resmi olarak açılan sergileri de olmuştur. New York'taki ilk resmi sergisi "Village Pet Store ve Charcoal Grill", 5 Ekim 2008'de açıldı (Vikipedi, t.y.).

Sanatındaki politik ve sosyal yorumlamalar, dünyadaki şehirlerin sokaklarında, duvarlarında ve halka açık birçok alanda sergilenmiştir.

Banksy, işlerinin satılmasına karşı çıksa da Londra'nın birçok yerinde onun çalışmalarının röprodüksiyonlarını satan küçük birçok dükkân bulunmaktadır. Ancak sanatçı çalışmalarının sanat galerilerince satılmasına karşı çıktığı halde, bu küçük dükkânların satışlarına karışmamıştır. Çünkü ona göre yalnızca belli bir kesim tarafından işlerinin satın alınmasıyla, halkın büyük çoğunluğu tarafından satın alınması arasında büyük bir fark vardır. Elbette ki büyük halk kitlesine ulaşabilen sanatı, onun amacı doğrultusunda gerçekleşen bir eylemdir.

Dünyanın farklı coğrafyalarında eserler üreten sanatçının işlerinin içeriği, mutlaka bir mesaj verme kaygısı taşıyan, bilinçli, entelektüel birikime sahip, ideolojik açıdan güçlü çalışmalardır.

2.1. Öncelikle Savaş Karşıtı Olan Çalışmalarından Örnekler Verelim

Ağırlıklı olarak İsrail-Filistin savaşına yönelik yaptığı işler savaşa meydan okuma niteliğindedir. İsrail hükümeti, işgal altındaki Filistin topraklarını çevreleyen bir duvar inşa ederek, uluslararası hukuka aykırı biçimde Filistin'i bir açık cezaevine dönüştürmüştür. İsrail'in inşa ettiği politik duvar, Banksy için elverişli bir alan oluşturmaktaydı. Banksy, bu yasa dışı duvara tepki niteliğinde önemli çalışmalar yapmıştır.

Sanatçı, Batı Şeria duvarının Filistin tarafına çizdiği, bariyerlerin baskıcılığını vurgulayan dokuz resmiyle, 2005 yılında uluslararası üne kavuşmuştur. Birçok kişi bu bölgede, Banksy'in çalışmalarının duvarda görülmeye başlandığı 2002 yılından beri intihar saldırıları ve şiddet olaylarının azaldığını belirtmiştir. Sanatın buradaki etkisi gerçekten etkileyicidir. Filistinliler için Batı Şeria duvarı, Filistin ulusal kimliğini onaylamak, direniş ve birlik çağrısında bulunmak için sosyal bir mesaj panosu haline dönüştürülmüştür zamanla. Bu bağlamda değerlendirdiğimizde, Kanada Trent Üniversitesi akademisyenlerinden Dr. Feyzi Baban ve Dr. Kim Rygiel Wilfrid Laurier, sanatın, toplumsal dinanizme katkıda bulunduğunu ve sosyal dayanışmanın sağlanmasında etkili bir rol sağladığı yönündeki ifadelerini desteklemektedir (İKSV, 2018, sf: 11).

Sanatın, ırkçılığı gözetmeyen evrensel barışçıl politikası, İsrail-Filistin arasında inşa edilen bu duvar üzerinde de yansımalarını göstermiştir. İsraili sanatçılar, Filistinlilerin kötü durumları hakkında farkındalık yaratmak için duvarı bir sembol olarak kullanmışlardır. Bazı İsraili sanatçılar, her iki taraftaki insanları, toprakları ve kültürleri nasıl etkilediğini gösterme görevini üstlenmiştir.

Batı Şeria Duvarı, aslında farklı kesimler için farklı ifadeler çağrıştırmaktadır. Örneğin Filistinliler için gündelik mücadelelerinin öyküsünün engellerle kesildiği, "ayrılık", "sömürgeleştirme", "demografik" veya "ilhak" duvarı iken, uluslararası sanatçılar için, insani birlikteliğin idealist görüşlerini iletmek için bir sembol olmuştur. İsraililer (halk ve sanatçılar) için ise, devleti eleştirmek için gerçek ve mecazi duvarların etkisini yaratmak için bir arka plan olarak görülmüştür. Bu yönüyle bakıldığında, Batı Şeria Duvarı için çok sesli bir manifestodur diyebiliriz (Leuenberger, 2011).

Şubat 2015'te Banksy, Gazze Şeridi'ndeki bir ziyareti sırasında, bir İsrail hava saldırısı tarafından tahrip edilmiş bir evin kalıntıları üzerinde bir kedi dâhil olmak üzere birkaç sanat eseri çizmiştir. Banksy, buradaki çalışmaları için New York Times'e şu açıklamada bulunmuştur: "Bunu, Gazze'deki yıkımı vurgulamak için yaptım. Taraf tutmak istemiyorum. Fakat tüm banliyö mahallelerinin, geleceğe dair bir umut olmadan moloza dönüştüğünü gördüğümüzde gerçekten baktığımız şey, teröristler için geniş bir hava alım merkezidir ve bunu ele almalıyız." (Vikipedi, t.y.).

Görsel 1. Banksy, Batı Şeria Muhafızı, 2007

Bu eser, İsrail duvarının Beytüllahim bölgesinde resmedilmiştir. Banksy, Santa' Ghetto sergisinin tanıtımında bu resmi kullanmıştır. Sergi için Beytüllahim bölgesini seçmiş olmasının nedenini, buranın İsa'nın doğum yeri olması ve aynı zamanda tüm insan hakları ihlalleri iddialarının da merkezi olması şeklinde açıklamıştır.

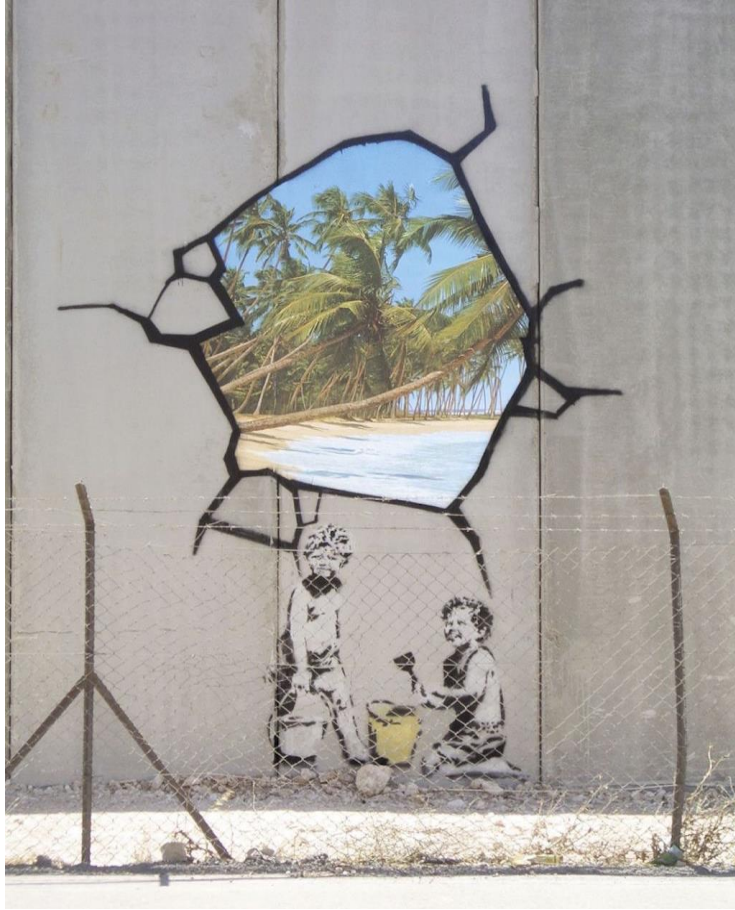
Bölgedeki gerginliği göstermek için masum bir kız kullanılır. Bu resimdeki küçük kız, her yerde çocukların masumiyetinin çekişme ve siyasi anlaşmazlığın ortasında kaldığını göstermektedir ve bu durum bariyerin her iki tarafındaki çocuklar için de bir açıklamadır. [9]

Birbiriyle ilişkili üç teorik çerçeveye dayanan bu çalışmada, kurumsal ırkçılık, yerleşimci sömürgecilik ve güvenlik gerekçeleri belirtilmektedir. Çalışma, İsrail'in adalet ve yasa uygulama sistemlerinin Filistinli çocuklara nasıl davranıldığını ele alan, işgal edilmiş Doğu Kudüs'teki çocuk tutuklamalarını incelemektedir (Kovner ve Shalhoub-Kevorkian, 2017).

Görsel 2. Banksy, Barış Zırhlı Güvercin, 2007

Barış Zırhlı Güvercin, Bethlehem'deki bir binada bulunmasına rağmen diğer dokuz çalışmasından biri olarak kabul edilmiştir. Zırhlı yelek ve kalbine hedeflenen gözün, barış için bölgede henüz istikrarsız politik bir durumun tehlike saçtığına dair mesajlar sunmaktadır. İsrail-Filistin çatışmasının bir parçası olanları eleştirmeyi amaçlayan siyasi bir mesaj olarak oluşturulmuştur. Burada tasvir edilen güvercin, barışçıl ve cesur bir ifade yaratmaktadır (Banksyworld, 2012; Zheng, t.y.).

Görsel 3. Banksy, İstenmeyen Müdahale

Her şeye rağmen bir umut vaat eden bu resimde iki erkek çocuğu ve bir kumsal ile tamamlanmış bir plaj alanı gibi görünen palmiye ağaçlı manzara, gelecekte güzel günlerin geleceğine dair umudunu temsil etmektedir (Banskyworld, 2012).

Görsel 4. Banksy, Balon Tartışması

Banksy'in dünyanın birçok yerinde farklı versiyonları olan ünlü eseri Balonlu Kız eseri burada, bir silüet ya da gölge gibi tamamen siyaha boyanmıştır. Sanatçı, duvarın diğer tarafına umut veren bir genç kıyı göstermektedir. Buradaki çocuk, bölgede yaratılan düşmanlığa bir tepki olarak masumiyeti tasvir eden bir etki yaratmaktadır (Banskyworld, 2012).

Görsel 5. Banksy, Kararlı Koşullar

Savaş elbetteki sadece insanları etkilemez. Aynı zamanda doğadaki diğer canlılar da bu olumsuzluklardan nasibini alır. Tıpkı İsrail Batı Şeria Duvarı tarafından özgürlüğü kısıtlanmış bu at gibi. Duvarın öteki tarafında sıkışıp kalmış bu atın görüntüsü bunlardan sadece biri.

Banksy, sosyal ve politik sorunları çarpıcı bir dille sergileyerek insanları düşünmeye sevk etmenin yansıması hayat dersi niteliğindeki çalışmalarıyla da insanların düşüncelerinin şekillenmesinde aktif bir rol sergilemektedir.

Görsel 6. Banksy, Ahlaki Sınırları Belirle

Otostop çeken Charles Manson'ın bu güven vermeyen görüntüsü, kötülüğün toplumdaki yaygın etkisine bir referans niteliğindedir. Otostop çeken Charles Manson'un bu uğursuz görüntüsü Londra'daki Archway Metro İstasyonu'nun dışında yer almaktadır.

Görsel 7. Banksy, Geldiğin Yeri Hatırla

Burada, elinde fast food tepsi taşıyan bir mağara adamı tarafından, hızlı yiyecek tüketimi ve doğal olmayan beslenme şekline ince bir gönderme bulunmaktadır. Hazır yiyecek sunumunda bulunan bu mağara adamı tarafından bir uyarılma mesajı verilmektedir.

Görsel 8. Banksy, Herkesin İskeletleri Vardır

Bristol, İngiltere'de yapılmış olan bu çalışma, Banksy'in en ünlü çalışmalarından biridir. Oldukça mizahi olan bu sahnede, hepimizin saklayacak bazı şeyleri olduğu fikriyle birlikte, her şeyi ve herkesin görüldüğü gibi olmadığı da vurgulanmaktadır. Her şeye körü körüne inanılmaması gerektiği konusunda da bir uyarı niteliği taşır.

Görsel 9. Banksy, Aşk Şehvet Değildir

New York'ta bir gece kulübünün dışına boyanmış olan bu çalışmada, toplumun seks tutkusu hakkındaki çirkin gerçekleri vurgulanmaktadır. Banksy ifadesini bu çalışması için "boşuna beklemek" ifadesini kullanarak, gerçek aşkı bulmak için yanlış yerde beklendiğini de ifade etmiştir kendisine ait bir web sitesinde.

Bir New York Şeridi kulübünün dışında boyanmış olan bu kötü durum, toplumun seks tutkusu hakkındaki çirkin gerçeklerin vurgulanmasında etkileyici role sahiptir.

Görsel 10. Banksy, Bütün Aşklar Geçerlidir

Sanatçının birçok işinde olduğu gibi burada da özgürlüğün temsili ruhunu görebilmekteyiz. Kalıplaşmış sınırlamalar içerisine girmeden herkesin fiziksel ve ruhsal özgürlüğe sahip olduğunu vurgulayarak sıradanlığın ötesine geçebilmeyi başarmıştır diyebiliriz.

İngiltere'nin Brighton kenti dışındaki bu parça, açık bir şekilde iki üniformalı erkek memurun öpüştüğünü göstermektedir.

Banksy burada, geleneksel kurallara karşı çıkarak, uygun olanı kimsenin bilemeyeceğini ve buna müdahale edemeyeceğini ifade etmektedir. Sevgi sevgidir onun için.

Görsel 11. Banksy, Anı Yaşa / Mobil Lovers

Küreselleşme çağında teknolojinin hayatımıza kazandırdıklarının yansıra yok ettiği sayısız güzelliklerin de olduğu gerçeği göz ardı edilemez.

Bristol'de yaptığı bu çalışması, Banksy'in en yeni işlerinden biridir. Modern teknolojinin bu denli hayatımızın, ruhumuzun, duygularımızın içine işleyerek yaşamdaki güzel anları alıp götürdüğünden yakınılmaktadır.

Görsel 12. Banksy, Başkalarının Hayallerinizi Yıkmasına İzin Vermeyin

Sokağın direniş ruhunu çalışmalarında dile getiren sanatçının bu çalışması, yine sadece bir farkındalık yaratmamakta, aynı zamanda duyguları harekete geçirici cesaret de sergilemektedir. Banksy'in en ünlü çalışmalarından biri olan bu Boston parçası ile hayal kırıklığına uğratılmış idealizm adına bir adım daha atmıştır. Birçoğumuz hayallerimizden vazgeçmek zorunda kalıyor, mali yükler ya da diğer zorluklar nedeniyle onları takip etmek zorunda hissetmiyoruz. Bu çalışma, uykuda olan bizler için bir uyandırma servisi işlevi görebilir. Sonuçta, dış dünyanın yarattığı hayal kırıklıklarına bakılmaksızın hayallerimizi takip etmeliyiz.

Uluslararası sorunlar üzerinde duran sanatçının dünya liderlerine göndermelerde bulunduğu önemli bazı çalışmalarından örnekler:

Görsel 13. Banksy, Anti-Göçmen Kuşlar

Banksy'in bu duvar resminde, göçmenlik karşıtı pankartlara sahip bir grup güvercin karşısında daha egzotik görünümlü bir kuş durmaktadır. Pankartların birinde "Afrika'ya geri dön" ifadesi yazmaktadır. Göçmen karşıtı İngiltere Bağımsızlık Partisi'nin bulunduğu Clacton-on-Sea bölgesi, Banksy'in, bu güçlü mesajı veren çalışması için seçtiği mekânın gelişigüzel belirlenmediğini göstermektedir (Horne, 2014).

Ancak Essex'deki Tendring kasabası Clacton-on-Sea mahallesinin belediyesi, Banksy'in bu çalışmasını "ırkçı" ve "rahatsız edici" olduğu yönündeki şikâyet nedeniyle kısa süre içerisinde kaldırmıştır (Horne, 2014).

Sanatçının bu duvar resminde, göçmenlik karşıtı pankartlara sahip bir grup güvercin karşısında daha egzotik görünümlü bir kuş durmaktadır. Pankartların birinde "Afrika'ya geri dön" ifadesi yazmaktadır.

Ancak Essex kentinin Clacton-on-Sea mahallesinin belediyesi, Banksy'in bu çalışmasını "ırkçı" ve "rahatsız edici" olduğu yönündeki şikâyet nedeniyle kısa süre içerisinde kaldırmıştır.

Kent kurulunun iletişim müdürü Nigel Brown çalışmanın kaldırılmasına dair şu ifadelerde bulunmuştur: "Saha, saldırgan olarak görülebileceği konusunda mutabakata varılan personel tarafından denetlendi ve bu sabah 48 saat içerisinde bu tür malzemelerin kaldırılması politikamıza uygun olarak bu sabah kaldırıldı."

Görsel 14. Banksy'e ait Anti-Göçmen Kuşlar adlı çalışmasının kaldırdığı duvar

Yöneticilerin siyasi politikasına uygun görülmeyen sanatçının bu çalışması, kent konseyi tarafından yüzbinlerce liraya satılmıştır.

Bu durum karşısında Banksy'in basın sözcüsü herhangi bir yorumda bulunmadıklarını ifade etmiştir (BBC, 2014).

Karşılaştığı engellemeler Banksy'in sanatının yönünü değiştirememiştir. Aksine, savunduğu değerleri daha da güçlü hale getirmiştir. Mülteci krizini vurgulamak için Steve Jobs resmini kullandığı bu çalışması (Resim. 15) bunun en net örneklerinden biridir.

Görsel 15. Banksy, Jungle

Banksy, orada yaşayan binlerce insana karşı olumsuz tutumları ele almayı amaçlayan "Jungle" adlı Calais mülteci kampında bir duvara bu çalışmasını yapmıştır. Bu çalışma, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Amerika'ya giden Suriyeli göçmenin oğlu olarak Steven Jobs'un geçmişine işaret eden bir referanstır Suriye göçmeninin oğlu olarak Apple'ın kurucusunun arka planını tasvir etmektedir. Steve Jobs'un geçimini, bir omuza atılan siyah bir çöp poşeti ve elinde orijinal bir Apple bilgisayarıyla göstermektedir [13].

Savaşların, etnik çatışmaların, askeri darbelerin, politik iktidarsızlık ve büyük insan hakları ihlallerinin bir yan ürünü olarak ortaya çıkan göç ve beraberinde yarattığı mülteci krizi, her yıl katlanarak artmaktadır. Mevcut sorunlara çözümler bulunmadığı takdirde de artmaya devam edecektir (Loescher, 1993).

Görsel 16. Banksy, İyilik Kullanım

Londra’da yapılmış olan bu çalışmada, Banksy’in yine en çarpıcı işlerinden birini görmekteyiz. Burada bir protestocu, bir el bombası ya da başka bir zararlı maddeyle değil, masum bir buket çiçekle savaşıyor. Sanatçı burada, nazikçe müzakere ederek daha çok şey yapabileceğimizi önermektedir aslında.

Görsel 17. Banksy, Her Zaman Umut Vardır

Küresel olarak insanlığın tükendiği; savaşların, zulümlerin, isyanların ortasında kalan masum halk ve çocuklar için pozitif bir algı yaratmak için yapılmış olan bu çalışmada, yarınlara umutla bakabilmeyi hatırlatmaktadır. Bu mesaj açıkça Londra parçasının yanındaki duvarda yapılmıştır.

Görsel 18. Banksy, Köle İşçi, 2011

Bu çalışmada dikiş makinesinde İngiliz bayrağı üreten çıplak ayaklı köle bir çocuğun görüntüsü vardır. Çocuk işçiliğine yönelik eleştirel bir göndermede bulunan sanatçı, bu işini Londra’nın en yoğun semtlerinden birinde oluşturmuştur. Hem Londralıların hem de yurt dışından gelen ziyaretçilerin ilgisini çeken bu çalışma, Şubat 2013’te beklenmedik bir şekilde yerinden sökülüştür. Londra sakinleri bu durumu protesto ediyorlar. Banksy de, çalışmanın söküldüğü duvara “Neden?” diye gösterdiği bir işaret, sanatçının işinin kaldırılmasına yönelik bir tepki olarak görülebilir.

Çalışma daha sonra Amerika’da ortaya çıkarak, 500.000 Amerikan dolarına satışa çıkarılmış ve sonunda 1 milyon dolar karşılığında satılmıştır.

Görsel 19. Banksy, Topsuz Oyun

Banksy'in işleri sadece sokaklarla sınırlı kalmamıştır. Sanatçının markalaşan çalışmaları Londralıların yatak odalarından, giydikleri kıyafetlere kadar ulaşmıştır. Örneğin sanatçının bu çalışması, şehrin birçok kamusal alanından ziyade insanların evlerinin içerisine kadar girebilmiştir.

Banksy yalnızca politik ve kişisel-sosyal olayları konu edinmemiştir. Günümüz sorunlarından belki de en fazla göz ardı edilen "Küresel Isınma" sorununa dikkatleri çeken birçok çalışmaya imza atmıştır. Dünyanın iyi durumda olmadığını ve yaygın bir kitleyi uyarma amaçlı çalışmalar da yapmıştır. Bu çalışmalarından bazıları şunlardır:

Görsel 20. Küresel Isınmaya İnanmıyorum

Banksy, 2009'daki Birleşmiş Milletler İklim Değişim Konferansı'nı, 4 tane duvarı küresel ısınma temasıyla boyayarak sonlandırmıştır. "Küresel Isınmaya İnanmıyorum" sloganıyla yaptığı bu çalışması ise en önemlisidir diyebiliriz.

Görsel 21. Banksy, Vahşi Olmak İçin Doğdu

Yaşam, tüm canlılara bahşedilmiş bir olgudur ve yeryüzü tüm canlılar için eşit bir yaşam alanı oluşturur. Canlıların yaşam alanını gasp eden insanoğlu, doğanın dengesini bozucu eylemlerde bulunarak kendi geleceğini de dolaylı olarak yok etmektedir. Banksy'in bu çalışması, konu üzerinde farkındalık yaratma amaçlı yapılmış çalışmalarından sadece birisidir.

3. SONUÇ

Banksy, Anti-kapitalizm, anti-faşizm, anti-emperyalizm, savaş karşıtlığı, anarşizm, varoluşçuluk, anti-otoriterlik gibi sanatının ana fikirlerini ve duygularını halka açıklamak için basitçe görseller kullanarak sokak sanatı aracılığıyla geniş halk kitlelerine ulaşabilmeyi başarmış uluslararası bir ikon olmanın ününü kazanmıştır.

Sanatçının çalışmaları, günümüz siyasetine ve genel olarak hayata dair bir yorum olarak görülebilir. Halka açık yerlerde işler üreten sanatçının çoğu işi, insanların kolayca tanıyıp anlayabileceği sade, yalın bir üslupla yapılmasına rağmen verdiği mesajlar bir o kadar da çarpıcıdır.

Banksy, bakış açısını sözlü olarak ifade etmekten ziyade, onları sanatında yapılandırır. Sadece kendi bakış açısını değil, kendisiyle ortak görüşe sahip geniş kitlelerin de sesini de sanatı aracılığı ile duyurur.

Evrensel nitelikli çalışmaları için, ister sanatsal bir değer atfedilsin isterse marjinal denilerek ötekileştirilmeye çalışılsın Banksy'in sanatı acıya karşı cesur bir direniş gösterir. Sanatında kullandığı grafiti formuyla, toplumun sessiz çığlığını sokaklara taşıyarak kolektif bir güç yaratmaktadır. Bu, kimi zaman savaş ortasında kalan masum bir çocuk, kimi zaman sokakta evsiz bir genç, kimi zaman kökleri topraktan kopartılan bir ağaç, kimi zaman da Antarktika'da yavru bir kutup ayısının çığlığının sesi olur. Toplumsal sorunlar karşısında sanatın gösterdiği etki ve tepkinin gücünün küresel düzeyde yansıtılmasına önemli katkılar sunmaktadır.

KAYNAKLAR

Banksy (2018). <https://en.wikipedia.org/wiki/Banksy>

Banksy anti-immigration birds mural in Clacton-on-Sea destroyed, (2014). <https://www.bbc.com/news/uk-england-esssex-29446232>

Banksy World (2012). Banksy Graffiti in Palestine. Erişim tarihi: 02.05.2020. <http://banksyworld.blogspot.com/2012/10/banksy-graffiti-in-palestine.html>

BBC (2018). Road sign believed to be a Banksy has VANISHED. Erişim tarihi: 02.05.2020. <https://www.bbc.co.uk/newsround/27050301>

Ellis-Petersen, H. (2015, 11 Aralık). Banksy uses Steve Jobs artwork to highlight refugee crisis. <https://www.theguardian.com>

Ellsworth-Jones, W. (2015). Banksy Duvarın Ardındaki Adam, (Esra Ermert, çev.). İstanbul: Hayalperest Yayınevi

Groys, B. (2014). Sanatın Gücü. İstanbul: Hayalperest Yayınevi

Güneş, Ş. (2009). Sokak Sanatı. İstanbul: Artes Yayınları

Horne, A. (3 Ekim 2014). Why Is Banksy the Only Person Allowed to Vandalize Britain's Walls? Vice. Erişim tarihi: 17.05.2020. <https://www.vice.com/en/article/mv5k3p/banksy-graffiti-allowed-clacton-293>

İstanbul Kültür Sanat Vakfı (2018). Birlikte Yaşamak: Kültürel Çoğulculuğu Sanat Yoluyla Geliştirmek.

Kończak, B. (2013). FACES OF ART: "Laugh now but one day we'll be in charge". *Modern social problems in Banksy's art. Miscellanea Anthropologica et Sociologica*, 2013 14(1)

Kovner, B., Shalhoub-Kevorkian, N. (2017). Child Arrest, Settler Colonialism, and the Israeli Juvenile System: A Case Study of Occupied East Jerusalem. *The British Journal of Criminology*, 2018 58(3), 709-729

Leuenberger, C. (2011). The West Bank Wall as Canvas: Art and Graffiti in Palestine/Israel. *The Palestine-Israel Journal*, (17)12

Lew, J. (2013, 15 Mayıs). Global graffiti: 8 powerful street artists. www.mnn.com

Loescher, G. (1993). *Beyond Charity: International Cooperation and the Global Refugee Crisis*. New York: Oxford University Press

Meriç Ö. (2017). Duvardaki Şen Direniş: Graffiti Başka Bir Dünya Tahayyülü Sunabilir mi?. *Intermedia International e-Journal*, Spring -June - 2017 4(6), doi: 10.21645/intermedia.2017.29

Merrill, S. (2014). Keeping it real? Subcultural graffiti, street art, heritage and authenticity. *International Journal of Heritage Studies*, 2015 21(4), 369-389

Valesi, M. (2014). TOPSY - TURVY - TRICKSY...BANKSY!. on the w@aterfront. <https://www.raco.cat/index.php/Waterfront/article/view/280170>

Zheng, K. (t.b.). Banksy – Armored Dove. Erişim tarihi: 02.05.2020. <https://reinterpellations.web.unc.edu/about/banksy-armored-dove/>

Ziss, A. (2016). Estetik, (Yakup şahan, çev.). İstanbul: Hayalperest Yayınevi